

Heydər Əliyev və Azərbaycanın neft strategiyası, Ümummillil Liderin neft sənayesinin inkişafında böyük rolu

Artıq 28-ci dəfədir ki, biz hər il olduğu kimi Bakıda Xəzər Neft və Qaz sərği və konfransına toplaşırıq. Burada biz təmsil etdiyimiz sənaye sahəsinin bu gün və gələcəyi barəsində fikirlərimizi bölüşür, neft və qazın kəşfiyyatı, hasilatı, nəqli və emalındakı problemləri müzakirə edir, SOCAR-ın da iştirak etdiyi qlobal layihələrin enerji təhlükəsizliyi işinə gətirdiyi yeniliklərlə və əlbəttə ki, bir-birimizin nailiyyətləri ilə tanış oluruq.

Son 30 ildə keçdiyimiz yola, gördüyümüz işlərə və əldə etdiyimiz nailiyyətlərə nəzər salanda Xəzər neft və qaz sərği – konfransının həm bizim üçün, həm də güman edirəm ki, sizin üçün əhəmiyyətini əyani şəkildə görürük. Bunun ən böyük əhəmiyyəti ondadır ki, bu konfrans dünyada neft və qaz işi ilə məşğul olan insanları bir yerə toplayır, onları görüşdürür, aralarında ünsiyyət yaradır, peşəkar söhbətlər üçün meydan açır. Bilirsiniz, biri var ki, bir-birimizlə qəzetlər, jurnallar və internet vasitəsilə tanış olaq, biri də var ki, üz-üzə əyləşib fikirlərimizi bölüşək, bir-birimizə işlərimizdən danışaq. Bunlar ayrı-ayrı şeylərdir və hesab edirəm ki, təmsil etdiyimiz ölkələrdə iqtisadiyyatın neft-qaz sektorunun ötən 30 ildəki inkişafında bizim bu cür görüşlərimizin böyük rolu olub. Bir-birimizdən biz çox şey öyrənmişik, əməkdaşlığımızı genişləndirmişik. Bu müddətdə Bakıda neft və qaz sahəsində nə qədər yeni müqavilə imzalanıb, nə qədər layihəyə həyat vəsiqəsi verilib! Mən hələ yeni texnika və texnologiyaların mübadiləsini demirəm. Bu müddətdə dünya dənizlərində və quruda tətbiq edilən müasir texnika və texnologiyaların əksəriyyətinin neft hasil edən ölkələrə yolu məhz bizim bu sərği-konfransdan başlanıb və bizə böyük uğurlar qazandırıb (şəkil 1).

Şəkil 1. 31 may 2023-cü il. 28-ci Beynəlxalq “Xəzər Neft və Qaz” sərğisində

Bu il Azərbaycanın ümummillil lideri, Azərbaycanın Yeni Neft Strategiyasının banisi Heydər Əliyevin 100 illik yubileyi təntənə ilə qeyd edilir və Azərbaycanda 2023-cü il Heydər Əliyev ili elan edilmişdir. Odur ki, mən də öz məruzəmdə Heydər Əliyevin Azərbaycanın neft sənayesində gördüyü işlərdən, onun Yeni Neft Strategiyasının Azərbaycanın iqtisadiyyatına və tərəqqisinə verdiyi faydalardan bəhs etmək istəyirəm.

Yaşlı neftçilərin yaxşı yadındadır ki, Heydər Əliyev Azərbaycana 1969-cu ildə birinci dəfə rəhbərlik etməyə başlayanda respublika iqtisadiyyatının bütün sahələrində, o cümlədən neft və qaz sənayesində vəziyyət ürəkəçan deyildi. Respublika irəliləmək, inkişaf etmək əvəzinə geri gedirdi. Bu gerilik özünü neft və qaz sənayesində qabarıq şəkildə göstərirdi. İş belə qoymaq olmazdı. Çünki respublikanın iqtisadi və sosial inkişafı neft sənayesindəki vəziyyətlə bağlı idi və ulu öndərimiz bunu gözəl bilirdi.

Azərbaycan Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin 1970-ci ilin dekabrında keçirilmiş plenumu yaxşı yadındadır. Bu, ulu öndərimiz Heydər Əliyevin MK-nın birinci katibi seçilməsindən sonra keçirilən ilk plenum idi. Heydər Əliyev plenumdakı məruzəsində respublikanın neft sənayesinin işini dərindən

təhlil etdi. Geriliyin, yaranmış gərgin vəziyyətin səbəblərini göstərdi, gələcəkdə görülməli işlərin proqramını verdi. O vaxtdan da neft və qaz sənayesində illərlə yığılıb qalmış problemlərin həllinə başlanıldı. Xəzər dənizində və quruda yataqların mənimlənməsi prosesi gündən-günə sürətləndi.

Təsəvvür edin ki, o vaxta qədər Xəzərdə istifadə olunan texnika bizə yalnız o sahələrdə işləməyə imkan verirdi ki, orada dənizin dərinliyi 40 m-dən çox deyildi. Həmin sahələrdə isə neft-qaz yataqlarının demək olar ki, hamısı aşkar edilmişdi.

Dənizdə neft və qaz hasilatının artırılması daha böyük dərinliklərdəki yataqlarla bağlı idi. Cənab Heydər Əliyevin təşəbbüsü və səyi nəticəsində 70-80-ci illərdə Azərbaycana 75 növdə 400-dən çox gəmi – ağır yük qaldıran kran gəmiləri, borudüzən gəmilər, seysmik, sərnişin və s. gəmilər gətirildi. Xəzərdə 2500 t gücündə «Azərbaycan» kran gəmisi işə başladı. İlk vaxtlarda dənizin dərinliyi 70 m olan sahələrdə geoloji-kəşfiyyat işləri üçün «Xəzər» tipli özünəməxsus, sonralar isə dənizin dərinliyi 200 m olan sahələrdə işləməyə imkan verən «Şelf» tipli yarımalmalı üzən qazma qurğuları alındı. Beləliklə də dənizin dərin sahələrində zəngin neft və qaz yataqlarının kəşf olunmasına imkan yarandı. Nəticədə, 8 Mart, Ələt-dəniz, Bulla dəniz, Qərbi Abşeron və s. kimi yeni neft və qaz yataqları kəşf edildi. Respublikanın neft ehtiyatları iki, qaz ehtiyatları isə üç dəfə artırıldı. 1975-ci ildə neftin və qazın ümumi hasilatı şərti yanacaq 27,1 mln. t-a çatdırıldı. 1980-ci illərdə neftçilərin sərəncamında artıq 11 üzən qazma qurğusu var idi. Həmin qurğulardan istifadə edilməsi nəticəsində dənizin dərinliyi 80-350 m olan sahədə indi Azərbaycanda hasil edilən neftin əsas hissəsini verən zəngin neft yataqları – Günəşli, Çıraq, Azəri kəşf olundu.

Bu dövrdə dünyada analoqu olmayan Dərin Dəniz Özülləri zavodunun Bakıda tikilməsi üçün Sovet rəhbərliyinin 450 mln. ABŞ dolları ayırması və Həştərxanda tikilməsi nəzərdə tutulmuş zavodun Azərbaycanın inşaatına da Heydər Əliyevin iradəsi və cəsarətinin nəticəsi idi.

Beləliklə də, Heydər Əliyevin müdrik rəhbərliyi ilə Azərbaycanın neft sənayesi respublika iqtisadiyyatında özünün layiqli yerini tutdu, beynəlxalq nüfuzunu bərpa etdi.

1970-ci ildə «Xəzərdənizneft» İstehsalat Birliyi yaradıldı. SSRİ Neft Sənayesi Nazirliyi Azərbaycan neftçilərinin dəniz şəraitində iş təcrübəsini nəzərə alaraq, İranla sərhəddən Şimali Xəzərə kimi, dənizin bütün sektorlarında geoloji-kəşfiyyat, qazma, işlənmə, istismar və digər işlərin aparılmasını Azərbaycan neftçilərinə həvalə etdi.

Azərbaycan neftçiləri Xəzərin bütün sektorlarında 1991-ci ilədək işlədilər.

22 il ərzində geofiziki işlər nəticəsində Xəzər dənizində 350-dən artıq geoloji struktur aşkar olundu. Azərbaycan geofizikləri Xəzərin Azərbaycan sektorunda bir çox yataq kəşf etdilər. Bundan əlavə geofiziklərimiz Türkmənistan və Qazaxıstan sektorlarında da 112 struktur aşkarlamışlar, 26 strukturu dərin axtarış qazmasına hazırlamış və onlardan 10-unda neft-qaz yatağı aşkar etmişlər.

1982-1987-ci illərdə Moskvada Sovet İttifaqı Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin Siyasi Bürosunun üzvü və SSRİ Nazirlər Soveti sədrinin birinci müavini vəzifələrində çalışarkən də Heydər Əliyev Azərbaycan neftçilərinin işini izləyir, respublikada neft sənayesinin xüsusi rolunu həmişə qeyd edirdi. Çünki, O Azərbaycanda sənayenin bu sahəsinin inkişafı üçün illər uzunu böyük əmək sərf etmişdir.

Əslində neft sənayesinin inkişafı üçün onun gördüyü işlər gələcəyə hesablanmış işlər idi.

Heydər Əliyev Azərbaycanın neft sənayesini və bütövlükdə respublikanı ikinci dəfə ağır fəlakətdən 1990-cı illərdə qurtardı. 1991-ci ilin sonunda Sovet İttifaqı dağıldı, Azərbaycan müstəqillik əldə etdi. Lakin o vaxt respublikada qeyri-sabitlik hökm sürürdü. Neft və qaz sənayesi ağır böhran içində idi. Maliyyə və texniki təchizat məsələləri yarımtəmiz vəziyyətdə idi, bunların nə vaxt həll ediləcəyini bilən yox idi. Bunun bir sıra səbəbləri var idi.

Birinci səbəb o idi ki, onsuz da sovet hökuməti son illərdə bizim Respublikanın neft sənayesinə bir o qədər fikir vermirdi. Çünki dənizdə neft və qaz hasilatı çox baha başa gəlirdi, amma o vaxtlar Sibirdə, Tatarıstanda, Başqırdıstanda yeni yataqlar kəşf olunmuşdu, onların işlənməsi ucuz başa gəlirdi.

İkinci səbəb sovet vaxtı ittifaq respublikaları hamısı bir-biri ilə sıx əlaqədə idilər. Biri-o birinə məşin-mexanizm, qazma avadanlığı, boru və s. verirdilər. Bu əlaqələr də kəsildi.

Üçüncü səbəb isə bizim respublikanın daxilində baş verən hadisələr, qarma-qarışıqlıqlar idi. Göstərilən bu səbəblər neft sənayesini acınacaqlı vəziyyətə salmışdı.

Buna görə də hələ 1979-cu ildə kəşf olunmuş «Günəşli» yatağının dərinəməxsus hissəsində, 1985-ci ildə kəşf olunmuş «Çıraq» və 1987-ci ildə kəşf olunmuş «Azəri» yataqlarında işləmək mümkün deyildi. Yalnız «Günəşli» yatağının suyun dərinliyi 200 m-ə qədər olan hissəsinin işlənməsi mümkün idi. Belə vəziyyətdə Azərbaycanda ikinci dəfə rəhbərliyə gələn cənab Heydər Əliyev respublikanın neft sənayesinin

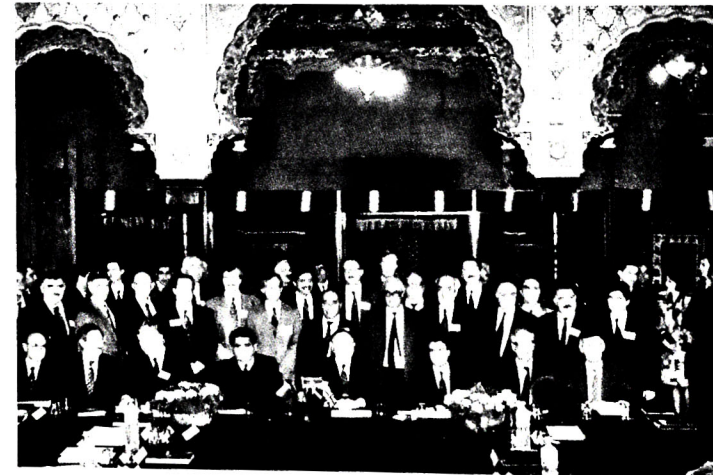
bərpası və inkişafı ilə yaxından məşğul olmağa başladı.

O vaxt «Azəri», «Çıraq» yataqlarının və «Günəşli» yatağının dərinəməxsus hissəsi ehtiyatlarının mənimlənməsi üçün iki variantdan birini seçmək lazım idi: ya ölkəmizin maliyyə-iqtisadi vəziyyətinin düzəlməsi üçün 30-40 il gözləməliydik, ya da xarici neft şirkətlərini respublikaya dəvət etməliydik. O vaxt xarici neft şirkətlərinin ölkəmizə sərmayə qoymasını istəməyən qüvvələr mövcud idi. Bu qüvvələr həm respublikanın özündə, həm də xaricdə fəaliyyət göstərirdilər. Buna görə də Azərbaycan prezidenti neftçi mütəxəssisləri ətrafına toplayıb, onlarla məsləhətləşdi. Prezidentin və neftçilərin fikirləri üst-üstə düşdü. Xarici neft şirkətlərini ölkəmizə dəvət etmək qərarı alındı. Beləliklə də Azərbaycanın ulu öndəri Heydər Əliyev tərəfindən işləni hazırlanmış neft strategiyasına start verildi. Xarici şirkətlərlə danışıqlara başlandı.

Qərb ölkələrinin neft şirkətləri ilə danışıqlar 1994-cü ilin martında Bakıda başladı, sonra Türkiyənin İstanbul şəhərində davam etdirildi. Danışıqların həlledici mərhələsi isə Amerikanın Hyuston şəhərində keçirildi. Hyustonda 1994-cü il iyulun 21-dən sentyabrın 4-dək 45 gün ərzində aparılan danışıqlarda kəskin dramatik məqamlar az olmadı. Heydər Əliyevin Azərbaycan nümayəndə heyəti qarşısında qoyduğu vəzifənin təmin olunması heç də asan məsələ deyildi. Danışıqlar ağır gedirdi. Tərəflərin hər biri öz mövqeyini, öz mənafeyini qoruyurdu. Bəzən iş o yerə çatırdı ki, ya qarşı tərəf, ya da biz danışıqları tamamilə dayandırmaq istəyirdik. Bir dəfə qarşı tərəf şərt qoydu ki, Azərbaycan Rusiya ilə danışıb, Xəzər dənizinin hüquqi statusunu həll etməsə, danışıqlar davam etdirilməyəcək. Təsəvvür edirsinizmi, bu nə demək idi? Məlum olduğu kimi, Rusiya ilə bu məsələ Prezident Heydər Əliyevin səyi nəticəsində yalnız 2002-ci ildə həll edildi. Deməli, 1994-cü ildə Amerikada Hyustonda danışıqlar dayandırılıbsaydı, biz yeddi-səkkiz il gözləməli olacaqdıq. Nümayəndə heyətimizin üzvü, o vaxt Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkətinin xarici əlaqələr üzrə vitse-prezidenti vəzifəsində çalışan cənab İlham Əliyev qarşımıza qoyulmuş şərt barədə ulu öndərimizə məlumat verdi, onun göstərişi ilə Vaşinqtona uçdu, orada çox faydalı görüşlər keçirib, məsələni yoluna qoydu.

Nəzərə almaq lazımdır ki, o vaxt müstəqillik yoluna təzəcə çıxmış Azərbaycanda neftçi mütəxəssislərin xarici şirkətlərlə danışıqlarda kifayət qədər təcrübəsi yox idi. Lakin Moskvada Beynəlxalq Münasibətlər İnstitutunu bitirib, alimlik elmi hərcəsi almış və sonra da həmin institutda dərslər demiş cənab İlham Əliyevin ingilis dilini və beynəlxalq hüquq məsələlərini gözəl bilməsi, tərəfdaşlarımızla birbaşa ünsiyyət qurub, mürəkkəb vəziyyətlərdən çıxış yollarını tapmaq və gərginliyi aradan qaldırmaq məharəti Vaşinqtonda səlahiyyətli şəxslərlə görüşlərdə də özünü göstərdi.

Nəhayət, 1994-cü il sentyabrın 20-də «Azəri-Çıraq-Günəşli» (dərinəməxsus hissə) yataqlarının işlənməsi üzrə dünyanın 7 ölkəsinin 11 məşhur neft şirkəti ilə sonradan «Əsrin müqaviləsi» adlanan müqavilə imzalandı. Bu, Azərbaycana ikinci dəfə rəhbərlik etdiyi dövrdə Heydər Əliyevin neft sahəsində birinci şah əsəri oldu (şəkil 2).

Şəkil 2. 1994-cü il, Bakı. «Əsrin müqaviləsi» imzalandıqdan sonra Rəhbər Komitənin birinci iclasında

Yeri gəlmişkən deyim ki, Prezident Heydər Əliyevin Fərmanı ilə sentyabrın 20-si 2001-ci ildən ölkəmizdə Neftçilər Günü kimi qeyd olunur.

“Əsrin müqaviləsi”nin Azərbaycan üçün çox böyük əhəmiyyəti oldu. Mən əsas məsələləri qeyd etmək istəyirəm.

Siyasi cəhətdən müqavilənin əhəmiyyəti o oldu ki, dünyanın aparıcı dövlət və şirkətləri bir daha əmin oldular ki, Azərbaycan müstəqil dövlət və etibarlı tərəfdaşdır, burada işləmək və bu ölkəyə sərmayə qoymaq olar. Heç təsadüfi deyil ki, bu saziş imzalandıqdan sonra xarici şirkətlərlə daha 35 saziş bağlandı.

Müqavilənin iqtisadi əhəmiyyəti isə odur ki, neft hasilatı Azərbaycanın tarixində ən aşağı səviyyədən - 1997-ci ildəki 9 mln. t-dan 2010-cu ildə 51 mln. t-a çatdı. Beləliklə, neft hasilatı 5,6 dəfə artdı.

Hazırda Respublikada hasil edilən neftin və qazın əsas hissəsi “Azəri-Çıraq-Günəşli” və “Şahdəniz” yataqları hesabına əldə edilir.

Azəri, Çıraq, Günəşli yatağının dərinsulu hissəsindən 137 quyu ilə orta gündəlik 50 min t neft və 36 mln. m³ qaz hasil edilir. İşlənmənin əvvəlindən “Azəri-Çıraq-Günəşli” yataqlarından 573 mln. t neft və 208 mlrd. m³ qaz hasil edilmişdir.

Artıq 24-cü ildir ki, “Azəri-Çıraq-Günəşli” yataqları layihəsinin iştirakçıları «mənfəət nefti»ndən gəlir əldə edirlər. 1999-cu ilədək neftin satışından əldə edilən gəlir sərmayə qoyuluşunun ödənilməsinə sərf olunurdusa, həmin ilin dekabrından Azərbaycanın «mənfəət nefti» xarici bazarlara çıxarılır. 2023-cü il mayın 1-dək dünya bazarlarında Azərbaycanın payına düşən 340 mln. t AÇG «mənfəət nefti» satılıb ki, bu da layihə üzrə ümumi çıxarılan 567 mln. t neftin 60 %-ni təşkil edir.

Azərbaycan nefti Avropaya və dünya bazarlarına 1997-ci ildən «Şimal istiqaməti» (Bakı-Novorossiysk), 1999-cu ildən «Qərb marşrutu» (Bakı-Supsa) ilə çıxarılırdısa, artıq 2006-cı ilin mayından Heydər Əliyev adına unikal Bakı-Tbilisi-Ceyhan əsas ixrac neft kəməri ilə də çıxarılmğa başladı. Bu kəmər Heydər Əliyevin ikinci şah əsəridir.

Mən bir məsələni də qeyd etmək istəyirəm: vaxtilə Bakı-Tbilisi-Ceyhan ixrac neft kəməri layihəsinin də əleyhdarları vardı. Amma indi baxın: 2023-cü il may ayının 1-dək dünya bazarlarına, 654 mln. t Azərbaycan nefti çıxarılib ki, bunun da 484 mln. t-u Bakı-Tbilisi-Ceyhan kəməri ilə nəql edilib. Əgər bu kəmər olmasaydı, bu qədər nefti dünya bazarlarına biz necə çıxara bilərdik?!

“Əsrin müqaviləsi” Azərbaycanı dünyaya yenidən neft ölkəsi kimi tanıtdısa, nəhəng “Şahdəniz” yatağının kəşf edilməsi və “Şahdəniz” qaz layihəsinin müvəffəqiyyətlə həyata keçirilməsi Azərbaycanı dünyaya böyük miqdarda qaz ixrac edən bir ölkə kimi tanıtdırdı.

“Şahdəniz” yatağı 1999-cu ilin iyul ayında qaz yatağı kimi aşkar edildi.

Həmin il iyulun 12-də «Şahdəniz» yatağında əldə edilmiş nəticələrin təqdimat mərasimində əvvəlcə çıxış etmək üçün ulu öndərimiz konsorsiumun prezidentinə söz verdi. O öz çıxışında qeyd etdi ki, “Şahdəniz” yatağında 400 mlrd. m³ qaz 700 mlrd. m³-ə çata bilər. Ondan sonra isə ulu öndərimiz mənə də söz verdi. Mən Xəzərdə zəngin neft və qaz yataqlarının kəşf edilməsində və işlənilməsində ümummillə liderimiz Heydər Əliyevin misilsiz xidmətlərindən danışdım “Şahdəniz yatağı” barədə məlumat verərək qeyd etdim ki, bu yatağın da taleyi Heydər Əliyevlə bağlıdır. Qeyd etdim ki, “...baxmayaraq, Azərbaycan geoloqları, geofizikləri iyirmi ildir bu yatağın perspektivinə inanırdılar, orada iş görürdülər, amma ortada bir şey yox idi. Yadımdadır, 1996-cı ilin may ayı idi. Hörmətli Prezidentimiz hamımızı yığdı, bizi dinlədi. Sonra da öz qətiyyəti ilə qərara gəldi ki, biz Azərbaycanı qazla təmin etməkdən ötrü “Şahdəniz” yatağını hökmən xaricilərlə birlikdə işləməliyik”. Daha sonra “Şahdəniz” yatağının ehtiyatları məsələsinə toxunaraq dedim: “...biz inanırıq ki, yataqda ikinci-üçüncü quyular qazıldandan sonra onun ehtiyatı bundan da artıq olacaqdır. Buna heç bir şübhəmiz yoxdur”. Bu zaman cənab Heydər Əliyevlə mənim aramda belə bir dialoq oldu:

“Heydər Əliyev: Demək indi 700 mlrd. m³-dir. Bunu deyirsiniz.

Cavab verdim: Bəli, amma mənə qalsa deyə bilərəm ki, orada ehtiyat bir trln. m³-dən az olmaz. Bəlkə, artıq olacaq, amma əskik olmaz. Heydər Əliyev isə Allah eləsin dedi”.

Təqdimat mərasimindəki yekun nitqində Heydər Əliyev əldə edilən nailiyyətlərə görə SOCAR-ı və konsorsiuma daxil olan şirkətləri təbrik edərək dedi: “Bu gün şəxsən mənim üçün böyük bir bayramdır. Çünki, hörmətli Xoşbəxt Yusifzadə burada xatırlatdı, 1969-cu ildən mənim Azərbaycana başçılıq etdiyim zəmandan 1970-1980-ci illərdə neft sənayesinin inkişaf etdirilməsi üçün çox böyük işlər görmüş və böyük xidmətlər göstərmişdim. Xoşbəxt düz deyir, əgər o illərdə biz Xəzərin dərinliklərində olan neft və qaz yataqlarından istifadə edilməsi üçün lazımı maddi-texniki baza yaratmasaydıq və bu işləri aparmasaydıq, şübhəsiz ki, indiki nailiyyətləri əldə edə bilməzdik”.

Daha sonra ulu öndərimiz nitqində qeyd etdi: “...Bu gün konsorsiumun prezidenti bəyan etdi ki, 400 mlrd. m³ qaz var, ancaq 700 mlrd. m³ çata bilər. Bizim çox hörmətli geoloqumuz isə demək olar, Azərbaycanda Xəzər dənizini Yusifzadə kimi bilən ikinci adam yoxdur, deyir ki, orada bir trilyon kubmetrdən artıq qaz olacaqdır”.

Tələlə gətirdi ki, bu gün “Şahdəniz” qaz-kondensat yatağında qazılmış quyularla burada bir trilyon 200 mlrd. m³ qaz və 240 mln. t kondensat ehtiyatlarının olması təsdiq edildi.

İşlənmənin əvvəlindən “Şahdəniz” yatağından 192 mlrd. m³ qaz və 41 mln. t kondensat hasil edilib. “Şahdəniz” Heydər Əliyevin üçüncü şah əsəridir.

O biri gün, yəni 1999-cu il iyulun 13-də Bakının Tbilisi prospektindəki İdman-Sərgi Kompleksində “Quruculuq salnaməsi” adlı möhtəşəm bir sərgi açıldı. Heydər Əliyevin Azərbaycanın siyasi rəhbərliyinə gəlməsinin 30 illiyinə həsr olunmuş sərginin açılış mərasimində ulu öndərimizin özü də iştirak edirdi. Sərgidə Heydər Əliyevin rəhbərliyi dövründə Azərbaycanın qazandığı misilsiz nailiyyətlərdən faktların, sənədlərin və fotoşəkillərin dili ilə bəhs edildi. Burada Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkətinin ekspozisiyası da nümayiş etdirilirdi.

Sərgidə mən ulu öndərimizlə yenidən görüşdüm, SOCAR-ın ekspozisiyası barədə ona geniş məlumat verdim. Dedim ki, neft sənayemizin bugünkü və gələcək inkişafı üçün bünövrəni hələ SSRİ dövründə Siz qoymusunuz. Bu ekspozisiya da Sizin gördüyünüz misilsiz işləri əks etdirir. Sərgidə mən ulu öndərimizə bir daha inamla bildirdim ki, “Şahdəniz” yatağında 1 trln. m³-dən çox qaz var (şəkil 3).

Şəkil 3. 13 iyul 1999-cu il. Heydər Əliyevin Azərbaycanda siyasi rəhbərliyinə gəlməsinin 30 illiyinə həsr olunmuş sərgidə

Prezident bu məlumatı böyük diqqət və razılıq hissi ilə dinləyib dedi: “Sənin dediklərinin hamısı düzdür. Şirkətdə çalışanların əksəriyyəti beş-on ildir ki, burada işləyir. Sən isə bu işdə canını qoymusan, həyatının 50 ilini dənizdə neft çıxarılmasına həsr etmişən. Ona görə də sənin dediklərinin hamısı doğrudur və mənim şübhəm yoxdur ki, bunların hamısı olacaqdır”.

Azərbaycanda neft və qaz sənayesi inkişafının İlham Əliyev dövrü bizim neft və qaz epopeyamızın parlaq səhifələridir. Son 20 ildə cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə ulu öndər Heydər Əliyevin neft və qaz strategiyasının həyata keçirilməsi yolunda elə böyük işlər görülüb ki, bunlar Azərbaycanı Avropanın enerji təhlükəsizliyində mühüm rol oynayan, dünyanın enerji xəritəsini dəyişən bir dövlətə çevirib.

Ümumiyyətlə, bünövrəsi Ulu Öndər tərəfindən qoyulan bütün işlər Prezidentimiz İlham Əliyev tərəfindən müvəffəqiyyətlə yerinə yetirilir.

Həmişə böyük qürur hissi ilə deyirəm ki, Azərbaycan xalqının ümummillə lideri Heydər Əliyevi yaxından tanımaq, onun tapşırıqlarına əməl etmək, ayrı-ayrı vaxtlarda ondan mükafatlar almaq və onun qayğısına layiq olmaq xoşbəxtliyi mənə nəsis olub. Bu dahi şəxsiyyəti, onunla görüşlərimi mən ömrümün sonunadək unutmayacaq, böyük alicənablıq və səmimiyyətlə mənim barəmdə söylədiyi fikirlərə, xoş sö-

lərə son nəfəsimədək layiq olmağa çalışacağam.

Bütün bu nailiyyətər ümumimilli liderimiz Heydər Əliyev tərəfindən işlənilib hazırlanmış yeni neft strategiyasının sayəsində əldə edilib.

Onunla görüşlərimizi mən tez-tez xatırlayıram. Həmişə mənə gülə-gülə qarşılayıb, gülə-gülə salamlayırdı. Onun mənə göstərdiyi böyük hörmətin təzahürləri – “İstiqlal” ordeni ilə təltif edilməyim barədə prezident fərmanı və 70 illik yubileyim münasibətilə ümumimilli liderimizin təbriki ömrümün sonunadək qəlbimi o böyük şəxsiyyətin xatirəsinə böyük ehtiram hissi ilə döyündürəcəkdir (şəkil 4).

Şəkil 4. 6 iyul 2001-ci il. Prezident Heydər Əliyev mənə “İstiqlal” ordenini təqdim edir

Mən qeyd etmək istəyirəm ki, ulu öndər Heydər Əliyevin ölkəmizi böyük inkişaf yoluna çıxarmış neft və qaz strategiyası bu gün hörmətli prezidentimiz İlham Əliyevin iradəsi və müdrikliyi sayəsində yaşayır, iqtisadi və siyasi müstəqilliyimizin möhkəmlənməsində aparıcı rolunu uğurla oynayır. Ümumimilli liderimizin vaxtilə böyük uzaqgörənliklə işləyib hazırladığı və cənab İlham Əliyevin qətiyyətlə həyata keçirdiyi bu strategiya ölkəmizə hələ çox nailiyyətlər qazandıracaq.

İndi isə icazə verin, dediklərimin davamı kimi sizə son vaxtlar SOCAR-ın qarşısında duran məsələlər barəsində qısa məlumat verim.

“Ümid” və “Abşeron” yataqlarında qazmanın intensivliyinin artırılması, yaxın illərdə “Babək”, “Naxçıvan”, “Zəfər-Məşəl” “Şəfəq - Asiman” perspektivli strukturlarında aparılmış axtarış-kəşfiyyat işləri yenedən qiymətləndirilərək, yeni kəşfiyyat quyularını qazmaqla bu layihələrin həyata keçirilməsi sürətləndirilməlidir.

“Babək” perspektivli strukturla bağlı onu da əlavə etmək istəyirəm ki, hazırda sahədə axtarış-kəşfiyyat işlərini sürətləndirmək üçün xarici partnyorlarla danışıqlar aparılır. Artıq SOCAR Fransanın “Total Energies” şirkəti ilə işlərin başlanmasını sürətləndirmək üçün iki şirkət arasında 10 may 2023-cü il tarixində “Anlaşma Memorandum”u imzalanmışdır.

Çıxışımın sonunda Bakı Enerji Forumunun iştirakçalarına bir daha uğurlar arzulayır və qonaqlarımızın Bakının və Azərbaycanın gözəlliyindən məmnun qalacaqlarına ümid edirəm.

Xosrovt Yusifzadə,
Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkətinin birinci vitse-prezidenti,
Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının akademiki